Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (десети състав)

7 април 2016 година*

„Преюдициално запитване — Застраховане на правни разноски — Директива 87/344/ЕИО — Член 4, параграф 1 — Свободен избор на адвокат от застрахованото лице — Съдебно или административно производство — Понятие — Разрешение, предоставено от публично образувание на работодател с оглед на прекратяването на трудов договор“

По дело C-460/14

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд на Нидерландия, Нидерландия) с акт от 3 октомври 2014 г., постъпил в Съда на 6 октомври 2014 г., в рамките на производство по дело

Johannes Evert Antonius Massar

срещу

DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij NV,

СЪДЪТ (десети състав),

състоящ се от: F. Biltgen (докладчик), председател на състава, A. Borg Barthet и E. Levits, съдии,

генерален адвокат: M. Wathelet,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за J. Massar, от L. M. Zuydgeest и E. van Engelen, advocaten,

— за DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij NV, от J. W. H. van Wijk и B. J. Drijber, advocaten,

— за нидерландското правителство, от M. de Ree и M. Bulterman, в качеството на представители,

— за австрийското правителство, от C. Pesendorfer, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от F. Wilman и K.-P. Wojcik, в качеството на представители,

* Език на производството: нидерландски.

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4, параграф 1 от Директива 87/344/ЕИО на Съвета от 22 юни 1987 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно застраховките за съдебни разноски (ОВ L 185, стр. 77; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 186).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Massar и застрахователната компания DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij NV (наричана по-нататък „DAS“) във връзка с нейния отказ да поеме разноските за правна помощ, предоставена от избран от застрахованото лице адвокат в рамките на производство, довело до прекратяване на трудовия му договор.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Единадесето съображение от Директива 87/344 гласи:

„[К]ато има предвид, че интересът на лицата със застрахователно покритие за [правни] разноски означава, че застрахованото лице трябва да може да избира адвокат или друго подходящо квалифицирано лице съгласно националното законодателство при всякакво [съдебно или административно производство], и във всеки случай на възникване на конфликт на интереси“.

4 Член 2, параграф 1 от същата директива предвижда:

„Настоящата директива се прилага за застраховки за [правни] разноски. Те се състоят в задължението, срещу заплащане на премия, да се поемат разноските за съдебни производства и да се предоставят други услуги, които са пряко свързани със застрахователното покритие, по-конкретно с оглед на:

— осигуряване на обезщетение за претърпяната от застрахованото лице […] вреда […] чрез извънсъдебно споразумение или [в рамките на] гражданско или наказателно производство,

— защита или представителство на застрахованото лице в гражданско, наказателно, административно или друго производство или във връзка с евентуално предявен иск срещу него“.

5 Член 4, параграф 1 от посочената директива предвижда:

„Във всеки договор за застраховка [н]а [правни] разноски изрично се признава, че:

а) когато се допуска адвокат или друго подходящо квалифицирано лице съгласно националното право да защитава, да представлява или да обслужва интересите на застрахованото лице при евентуално [съдебно или административно производство], това застраховано лице е свободно да избира такъв адвокат или друго лице;

б) застрахованото лице е свободно да избира адвокат или всяко друго подходящо квалифицирано лице, в зависимост от неговите предпочитания и до степента, до която националното право позволява, да обслужва интересите му в случай на възникване на конфликт на интереси“.

Нидерландското право

6 Член 4:67, параграф 1 от Закона за финансовия контрол (Wet op het financieel toezicht) предвижда следното:

„Застрахователят на правни разноски гарантира, че в договорите за застраховка на правни разноски е изрично предвидено, че застрахованото лице може да избере свободно адвокат или друго лице с юридическа правоспособност, когато:

а. е поискано участието на адвокат или на друго лице с юридическа правоспособност, за да бъдат защитавани, представлявани или обслужвани интересите на застрахованото лице в съдебно или административно производство, или

б. е налице конфликт на интереси“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

7 Съгласно акта за преюдициално запитване г-н Massar е сключил с DAS договор за застраховка на правни разноски.

8 На 14 януари 2014 г. работодателят на г-н Massar отправя съгласно член 6 от Извънредния декрет за трудовите правоотношения (Buitengewoon besluit arbeidsverhoudingen) искане до Застрахователния институт на работниците и служителите (Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen, наричан по-нататък „Застрахователният институт“), който е независимо публично образувание на централната администрация, да му бъде издадено разрешение за прекратяването на трудовия договор на г-н Massar по икономически съображения.

9 На 17 януари 2014 г. г-н Massar иска от DAS да покрие разходите му за правна помощ от външен адвокат в процедурата по уволнение.

10 DAS го уведомява, че процедурата пред Застрахователния институт не е съдебно или административно производство по смисъла на Закона за финансовия контрол, поради което застрахованото лице изобщо няма право да избира адвокат и тя няма да поеме разходите, които са свързани с представителството чрез адвокат.

11 Г-н Massar сезира съдията по обезпечителните производства на Rechtbank Amsterdam (Амстердамски съд, Нидерландия) с искане DAS да бъде осъдена да прехвърли случая относно производството пред Застрахователния институт на определен от него адвокат, като заплати хонорара му и разноските за производството.

12 С междинно решение съдията по обезпечителните производства сезира Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд на Нидерландия) с въпрос дали спрямо процедурата пред Застрахователния институт е приложимо понятието за административно производство по смисъла на член 4, параграф 1 от Директива 87/344, на който се основава член 4:67 от Закона за финансовия контрол.

13 Hoge Raad der Nederlanden (Върховният съд на Нидерландия) припомня, че съгласно приложимите разпоредби на нидерландското право, отнасящи до закрилата на работника или служителя от уволнение, работодателят може да прекрати трудовия договор основно по два начина, а именно като поиска прекратяването му по съдебен ред или като го прекрати след предоставянето от Застрахователния институт на разрешение за уволнение. В последния случай към процедурата за предоставяне на разрешение са приложими разпоредбите от Извънредния декрет за трудовите правоотношения, които следва да предоставят важни гаранции срещу неоправданите уволнения и да бъдат не само постоянно съществуващ обществен способ в защита на намиращите се в слабо положение групи на трудовия пазар, но и да се борят със злоупотребата при използването на социалното подпомагане.

14 Hoge Raad der Nederlanden (Върховният съд на Нидерландия) уточнява, че решението на Застрахователния институт за отхвърляне или уважаване на искането да се предостави разрешение за уволнение не може да бъде обжалвано по административен ред пред друг орган на държавната администрация, нито по съдебен ред пред административен или граждански съд. Ако институтът издаде на работодателя разрешение за уволнение, последният може законно да прекрати трудовия договор при спазване на определения за уволнението срок. При явно неоправдано уволнение обаче работникът може да предяви иск за обезщетение пред граждански съд.

15 Първоначално Hoge Raad der Nederlanden (Върховният съд на Нидерландия) приема, че процедурата пред Застрахователния институт би могла да се разглежда като административно производство по смисъла на член 4, параграф 1 от Директива 87/344. Въпреки това той счита, че в полза на противоположното виждане има доводи, които се отнасят по-конкретно до предисторията на посочената директива, както и до последиците за системите на застраховане на правни разноски от възможното широко тълкуване на понятието за административно производство.

16 При тези обстоятелства Hoge Raad der Nederlanden (Върховният съд на Нидерландия) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли понятието „административно производство“ в член 4, параграф 1, ab initio и буква а) от Директива 87/344/ЕИО да се тълкува в смисъл, че производството пред Застрахователния институт, в което работодателят иска разрешение за уволнение, за да може да прекрати трудовия договор със (застрахования за правни разноски) работник, попада в обхвата на това понятие?

2) Ако отговорът на въпрос 1 зависи от характеристиките на особеното производство, евентуално във връзка с фактите и обстоятелствата по конкретния случай: въз основа на кои характеристики, факти и обстоятелства националният съд трябва да определи дали споменатото производство трябва да се разглежда като административно производство по смисъла на член 4, параграф 1, ab initio и буква а) от Директива 87/344?“.

По преюдициалните въпроси

17 С двата преюдициални въпроса, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция иска да установи по същество дали член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „административно производство“ в тази разпоредба се отнася и до процедура, в която публично образувание предоставя на работодател разрешение за уволнението на застрахован за правни разноски работник или служител.

18 Във връзка с това следва да се посочи, на първо място, че съгласно член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 във всеки договор за застраховка на правни разноски изрично се признава, че в съдебно или административно производство, когато се допуска представител да защитава, да представлява или да обслужва интересите на застрахованото лице, то е свободно да избира такъв представител.

19 Така от самия текст на посочената разпоредба следва, че понятието „административно производство“ трябва да бъде тълкувано чрез противопоставянето му на понятието „съдебно производство“.

20 Ако понятието „административно производство“ по смисъла на член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 бъде тълкувано по предложения от ответника в главното производство начин, който има за цел да ограничи обхвата на това понятие единствено до съдебните производства по административни дела, тоест до производствата, развиващи се собствено пред съд, би бил лишен от смисъл изрично използваният от законодателя на Европейския съюз израз „административно производство“.

21 Освен това е важно да се констатира, че макар и по време на изготвянето на Директива 87/344 да е било обсъждано разграничаването между подготвителната фаза и фазата на вземане на решение в дадено съдебно или административно производство, текстът на член 4, параграф 1 от същата директива не съдържа каквото и да е разграничаване във връзка с това, поради което тълкуването на понятието „административно производство“ не би следвало да бъде ограничавано в този смисъл.

22 На второ място, съгласно постоянната съдебна практика при тълкуването на разпоредба от правото на Съюза следва да се вземе предвид не само нейното съдържание, но също и нейният контекст и целите, преследвани от правната уредба, от която тя е част (вж. в този смисъл решения St. Nikolaus Brennerei und Likörfabrik, 337/82, EU:C:1984:69, т. 10, VEMW и др., C-17/03, EU:C:2005:362, т. 41 и Eschig, C-199/08, EU:C:2009:538, т. 38).

23 В това отношение е важно да се припомни, че преследваната с Директива 87/344 цел, и по-специално с член 4 от нея, който се отнася до свободния избор на адвокат или на представител, е да предостави широка защита на интересите на застрахованите лица. Признатото общо действие и задължителна сила на правото на избор на адвокат или представител не допускат ограничително тълкуване на член 4, параграф 1, буква а) от тази директива (вж. в този смисъл решения Eschig, C-199/08, EU:C:2009:538, т. 45 и 47 и Sneller, C-442/12, EU:C:2013:717, т. 24).

24 В случая от предоставените на Съда материали по делото е видно, че уволненият работник не разполага изобщо с право да обжалва решението на Застрахователния институт, предоставящ на работодателя разрешение за уволнение по икономически съображения. Макар работникът да може впоследствие да предяви иск за обезщетение пред граждански съд за явно неоправдано уволнение, бъдещото решение все пак не би могло да постави под съмнение приетото от този институт решение.

25 При тези условия е безспорно, че правата на работника се оказват засегнати от решението на Застрахователния институт и неговите интереси, в качеството му на застраховано лице, следва да бъдат защитени в рамките на производството пред това образувание.

26 Тълкуването на член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344, което признава на застрахования за правни разноски работник правото да избира свободно своя адвокат или друг представител в рамките на административното производство, в което публично образувание предоставя на работодателя разрешение за неговото уволнение, се налага още повече и с оглед

на признатото от Съда в решение Sneller (C-442/12, EU:C:2013:717) право на свободен избор на адвокат или представител на работник, който се намира се в същото положение, но чийто трудов договор е прекратен със съдебно решение.

27 Освен това, що се отнася до евентуалните финансови последици върху системите на застраховане на правните разноски, следва да се припомни, че дори такива финансови последици да възникнат, те не могат да доведат до ограничително тълкуване на член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344. Всъщност Директива 87/344 не предвижда пълна хармонизация на приложимите правила относно договорите за застраховка на правни разноски, а държавите членки са свободни при сегашното състояние на правото на Съюза да определят приложимия към посочените договори режим, при условие че предвидените в тази директива принципи не се лишават от съдържание (вж. в този смисъл решение Stark, C-293/10, EU:C:2011:355, т. 31). Ето защо упражняването правото на застрахованото лице свободно да избира свой представител не изключва възможността в някои случаи да бъдат въведени ограничения за поеманите от застрахователите разноски (вж. решение Sneller, C-442/12, EU:C:2013:717, т. 26).

28 С оглед на гореизложените съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „административно производство“ в тази разпоредба се отнася и до процедура, в която публично образувание предоставя на работодател разрешение за уволнението на застрахован за правни разноски работник или служител.

По съдебните разноски

29 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (десети състав) реши:

Член 4, параграф 1, буква а) от Директива 87/344/ЕИО на Съвета от 22 юни 1987 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно застраховките за съдебни разноски трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „административно производство“ в тази разпоредба се отнася и до процедура, в която публично образувание предоставя на работодател разрешение за уволнението на застрахован за правни разноски работник или служител.

Подписи